

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021

i Natura 2000-område nr. 136
Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 136
Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Mogens Holmen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-113-6

Må citeres med kildeangivelse.

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensynet til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afreporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt Natura 2000-område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 14.810 ha, hvoraf 71 % er marint. Den stærkt forgrenede fjord opstod efter sidste istid, da havet trængte ind over det bakkede morænelandskab og oversvømmede dets laveste dele. Dale blev til bugter og vige, bakker til halvøer og øer. Siden stenalderen har landet hævet sig med 2-3 m, og fjordens udstrækning er blevet mindre. I dag står de gamle havskrænter mange steder stejlt afskårne med en smal bræmme af hævet havbund ned mod den nuværende strandkant.

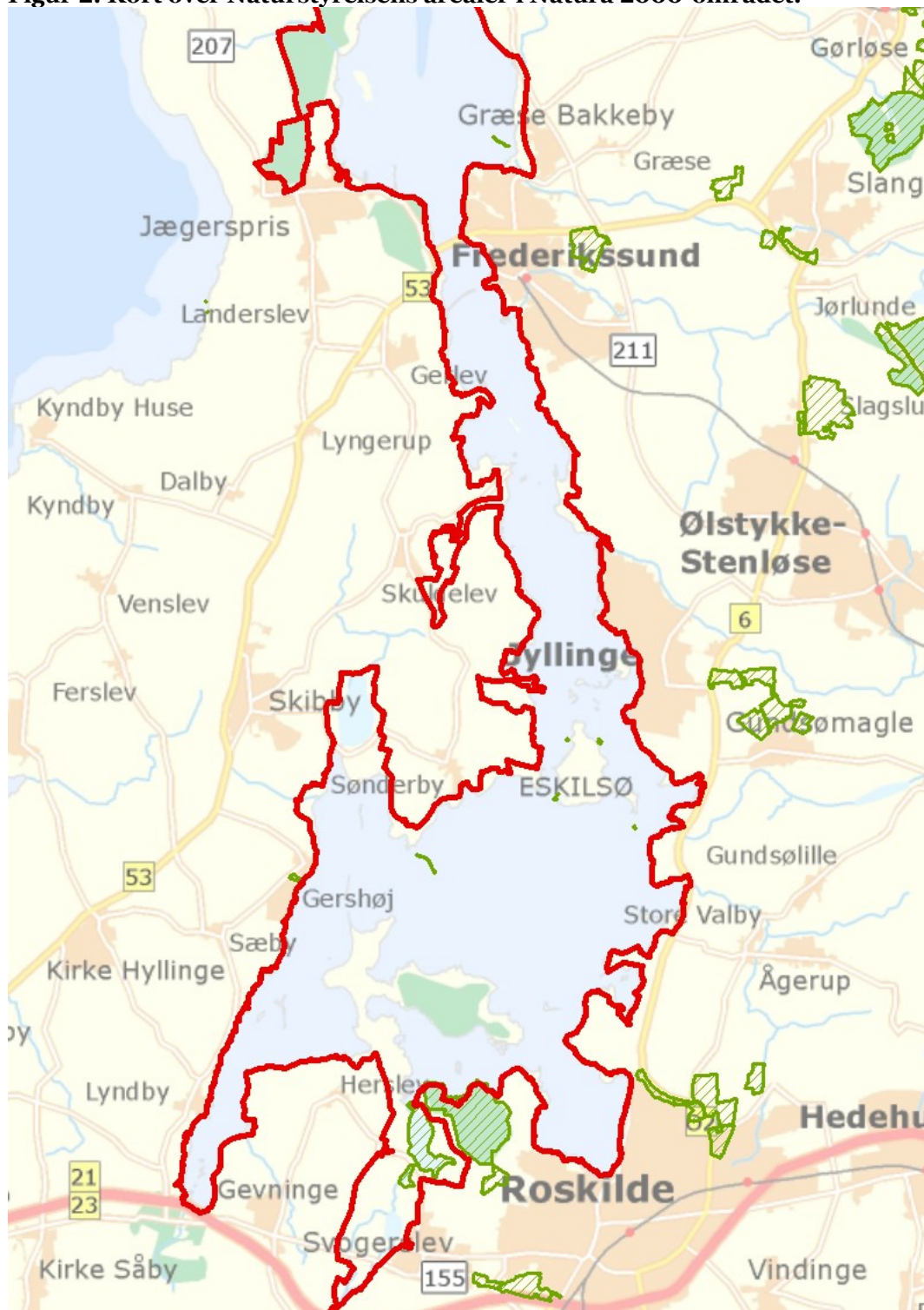
Roskilde Fjord er en brakvandsfjord, med lavvandede bugter og vige samt vadeblader, sandbanker og laguner. Den lavvandede fjord og dens små øer og holme er et af Danmarks vigtigste yngleområder for vandfugle.

En stor del af Natura 2000-området indgår i nationalpark Skjoldungernes Land.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Indenfor området ejer Naturstyrelsen strandengene og kystskrænterne nedenfor Boserup skov ud mod den sydlige del af Roskilde Fjord, samt Store og Lille Kattinge Sø med mindre bredarealer med udbredte områder med hængesæk i den sydlige del. I alt drejer det sig om ca. 100 ha, hvoraf søerne

udgør sammenlagt ca. 70 ha. Store Kattinge Sø er en vigtig rasteplads for troldand og i efterårsmånederne kan man tælle helt op til 10.000 troldænder i søen.

Strandengene er i moderat naturtilstand og der er behov for at begrænse tilgroningen, dog med det forbehold at dele af områder med tagrørsump, der er sværest tilgængelige, bevares som levested for flere af de specialiserede fuglearter i området. De øvrige naturtyper er i overvejende god tilstand, men der er løbende behov for at holde opvækst nede.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)	
naturtype	Total
1330 Strandeng	4,6
6210 Kalkoverdrev	0,0
7230 Riggær	0,3
7140 Hængesæk	5,5
1220 Strandvold med flerårige	0,1
Hovedtotal	10,5

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Troldand (T) (F105)
- Stor vandsalamander (H120)
- Eremit (H120)

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede rydning af opvækst på rigkær, hængesæk og dele af strandengene, mens de resterende strandengsarealer samt kalkoverdrevet ikke har haft en plejeindsats. For strandengene uden pleje er der tale om de smalle og mindst rationelle arealer, hvor tagrørsvæksten er bibeholdt af hensyn til flere af fuglearterne i området. Materiale fra rydningsindsatsen er fjernet for at undgå ophobning af organisk materiale.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at 32 af de planlagte 45 indsatser er gennemført i 1. planperiode for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	32	Gennemførte indsatser (areal)	4,1 ha	41 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	13	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	5,8 ha	59 %

Tabel c: Oversigt over konkrete indsatser der ikke er gennemført, med begrundelse

Natur type	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
7140	Hængesæk	Naturtype-bevarende pleje	Rydning af opvækst	5,0	Afventer isvinter til gennemførelse. Da arealerne ikke har nogle betydende problemer med opvækst, vurderes udskydelse af indsatsen ikke at have betydning for det langsigtede mål for naturtypen.

7230	Rigkær	Naturtype- bevarende pleje	Rydning af opvækst	0,8	Afventer isvinter til gennemførelse. Da arealerne ikke har nogle betydende problemer med opvækst vurderes udskydelse af indsatsen ikke at have betydning for det langsigtede mål for naturtypen.
------	--------	----------------------------------	-----------------------	-----	--

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

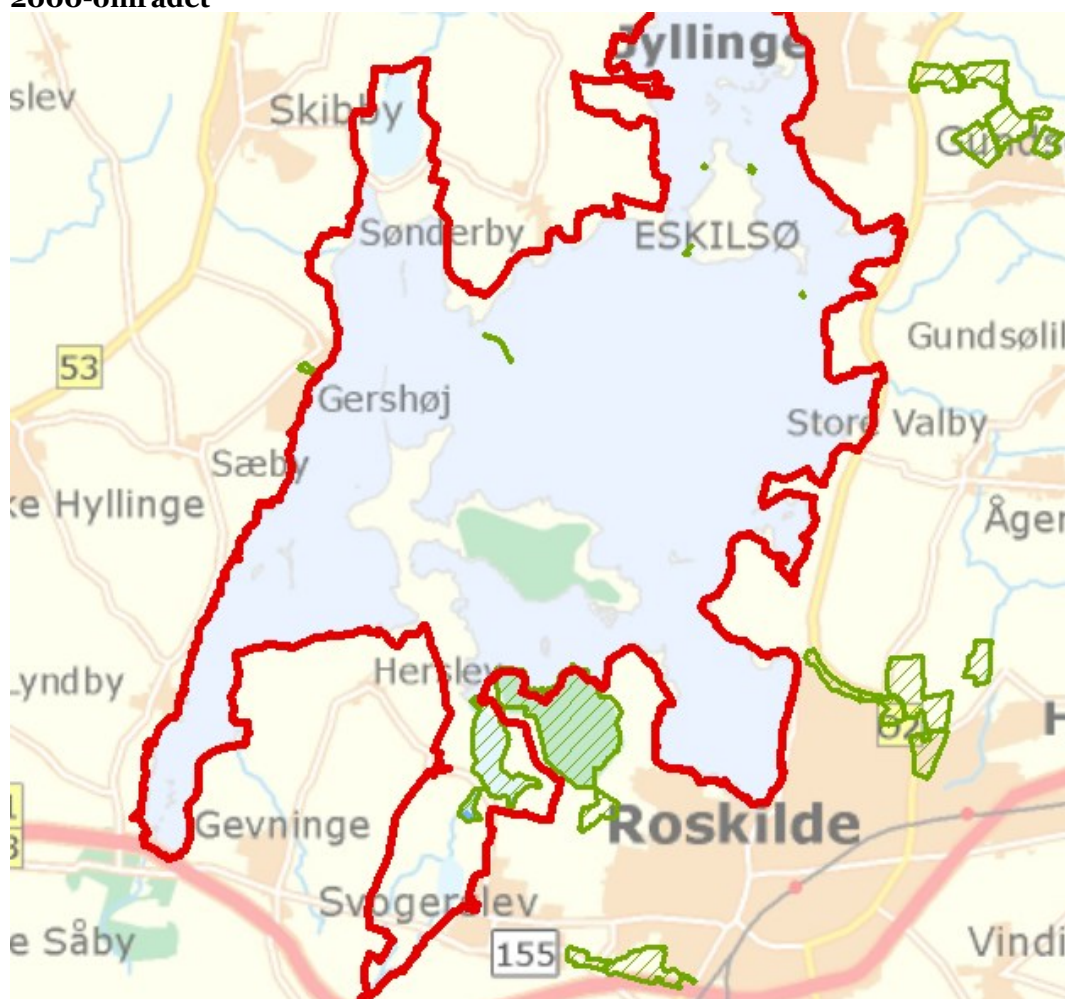
Rydning af opvækst i 1. planperiode på strandengene er gennemført. Det vurderes, at naturtypen vil have gavn af yderligere tiltag i næste planperiode. Der planlægges suppleret med slæt og slåning på størstedelen af strandensarealet i den kommende periode.

Arealerne med rigkær og hængesæk er meget svært tilgængelige, hvorfor rydningsindsats kun kan foregå manuelt, og kun når det er muligt at komme frem til forekomsterne fx ved hård frost.

Generelt er det svært med en rationel pleje på strandensarealerne i Natura 2000-området, da arealerne på grund af deres størrelse og placering ikke hensigtsmæssigt kan afgrænses. En aktiv plejeindsats vil derfor skulle foregå manuelt eller maskinelt.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal
- Lysåbne habitatnaturtyper med planlagt indsats
- Lysåbne habitatnaturtyper uden planlagt indsats

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkrete følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen vil være særligt opmærksom på eremit, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis slæt på det centrale areal med strandeng ned mod Roskilde Fjord og slåning på de smallere områder, samt rydning af opvækst på rigkær, hængesæk og strandenge, i alt 10,2 ha med naturtypebevarende pleje jf. nedenstående skema.

Enkelte tagrørsbevoksninger på strandengene bevares af hensyn til områdets fugleliv.

Tabel d: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	5,5
			Naturtypebevarende pleje	5,5
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	4,5
			Naturtypebevarende pleje	4,4
			Naturlig dynamik	0,1
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,0
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturlig dynamik	0,1

Tabel e: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
	Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	5,5
	1330	Strandeng	Rydning af opvækst	Eksisterende	1,4
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Nyt	0,9
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Nyt	2,1
			Andet areal uden drift	Eksisterende	0,1
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,3
	6210	Kalkoverdrev	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,0
	1220	Strandvold med flerårige	Andet areal uden drift	Eksisterende	0,1

I tabel e er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel e.

Af hensyn til arten troldand gennemføres specifikt artsplejetiltag i form af begrænsning af forstyrrelser ved fastholdelse af de allerede indførte færdselsmæssige begrænsninger på Store Kattinge Sø på grundlag af DMU-rapport nr. 397. Der må således kun fiskes fra 2 robåde og kun i perioden 1. februar til 30. september. Fiskeri må finde sted fra solopgang til solnedgang. Der må ikke fiskes fra bredden bortset fra bådebroen. Der er tale om et lokalt særhensyn til denne delbestand af troldænder, idet DMU-rapporten konkluderede, at lystfiskeriet ikke påvirkede bestanden på N2000-områdeniveau, men kun i søen.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arten Stor vandsalamander end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper. Af hensyn til eremit vurderes den nuværende drift af skovarealerne i Boserup Skov at give mulighed for artens etablering, hvis den spreder sig fra Bognæs.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af naturplejemarket, der ligger som bilag til driftsplanen.

Tabel f: Mål for arter

Målsatte arter (antal)		
Art	Navn	Målsætning
1084	Eremit	Sikring af artens levested
1166	Stor vandsalamander	Sikring af artens levested
A061	Troldand	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser

Tabel g: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter (antal)		
Art	Navn	Indsatstype
1084	Eremit	Ingen indsats i perioden aht. art alene
1166	Stor vandsalamander	Ingen indsats i perioden aht. art alene
A061	Troldand	Færdselsregulering ved skiltning

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtilstanden for naturtyper og levesteder for arter i tilstandsklasse I og II er stabil eller i fremgang, mens tilstanden for naturtyper og levesteder for arter i ugunstig tilstandsklasse III-V er i fremgang.
- Det samlede areal af naturtyper og levesteder for arter er i fremgang, såfremt naturforholdene tillader det.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Tilstanden og det samlede areal af levested for troldand som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arten.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N136 Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov

Natura 2000-området har et areal på 14.810 ha, hvoraf 71 % er marint. Den stærkt forgrenede fjord opstod efter sidste istid, da havet trængte ind over det bakkede morænelandskab og oversvømmede dets laveste dele. Dale blev til bugter og vige, bakker til halvøer og øer. Siden stenalderen har landet hævet sig med 2-3 m, og fjordens udstrækning er blevet mindre. I dag står de gamle havskrænter mange steder stejlt afskårne med en smal bræmme af hævet havbund ned mod den nuværende strandkant.

Roskilde Fjord er en brakvandsfjord, med lavvandede bugter og vige samt vadeflader, sandbanker og laguner. Den lavvandede fjord og dens små øer og holme er et af Danmarks vigtigste yngleområder for vandfugle.

En stor del af Natura 2000-området indgår i nationalpark Skjoldungernes Land.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)	
naturtype	Total
1330 Strandeng	4,6
6210 Kalkoverdrev	0,0
7230 Rigkær	0,3
7140 Hængesæk	5,5
1220 Strandvold med flerårige	0,1
Hovedtotal	10,5

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Troldand (T) (F105)
- Stor vandsalamander (H120)
- Eremit (H120)

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen vil være særligt opmærksom på eremit, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i nedenstående tabeller.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	5,5
			Naturtypebevarende pleje	5,5
	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	4,5
			Naturtypebevarende pleje	4,4
			Naturlig dynamik	0,1
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	0,0
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	0,1
			Naturlig dynamik	0,1

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	5,5
			Rydning af opvækst	Eksisterende	1,4
	1330	Strandeng	Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Nyt	0,9
			Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede	Nyt	2,1
			Andet areal uden drift	Eksisterende	0,1
	7230	Rigkær	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,3
	6210	Kalkoverdrev	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,0
	1220	Strandvold med flerårige	Andet areal uden drift	Eksisterende	0,1

I tabel III er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for troldand, som fremgår af tabel V.

Tabel IV: Mål for arter

Målsatte arter (antal)		
Art	Navn	Målsætning
1084	Eremit	Sikring af artens levested
1166	Stor vandsalamander	Sikring af artens levested
A061	Troldand	Sikring af artens levested
		Beskyttelse mod forstyrrelser

Tabel V: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)		
Art	Navn	Indsatstype
1084	Eremit	Ingen indsats i perioden aht. art alene
1166	Stor vandsalamander	Ingen indsats i perioden aht. art alene
A061	Troldand	Færdselsregulering ved skiltning

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtilstanden for naturtyper og levesteder for arter i tilstandsklasse I og II er stabil eller i fremgang, mens tilstanden for naturtyper og levesteder for arter i ugunstig tilstandsklasse III-V er i fremgang.
- Det samlede areal af naturtyper og levesteder for arter er i fremgang, såfremt naturforholdene tillader det.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- Tilstanden og det samlede areal af levested for troldand som trækfugl i området sikres eller øges, således at der findes egnede raste- og fødesøgningssteder for arten.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk